

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

**КОНСПЕКТ ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ СПЕЦИАЛНОСТ „ИСТОРИЯ
И ГЕОГРАФИЯ“ (ВАРИАНТ А)**

ИСТОРИЯ

**ВАРИАНТ А: ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ (VII–СРЕДАТА НА XX
ВЕК)**

**1. ДЪРЖАВНА УРЕДБА НА СРЕДНОВЕКОВНАТА
БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВА (VII–XIV В.).**

**А. Държавна уредба на ранносредновековното Българско
ханство-царство (VII–XI в.).**

**Б. Държавна уредба на възобновеното Българско царство
(края на XII–края на XIV в.).**

Препоръчителна литература:

Г. Бакалов. Средновековният български владетел (Титулатура и
инсигнии). София 1985, 1995₂.

В. Бешевлиев. Първобългарски надписи. София 1979, 1992₂.

Ив. Билярски. Институциите на средновековна България. Второ
българско царство (XII–XIV в.). София 1998.

В. Гюзелев. Българската средновековна държава (VII–XIV в.). –
Исторически преглед 37/3–4 (1981), с. 178–203.

В. Гюзелев. Кавханите и ичиргу-боилите на Българското ханство-
царство (VII–XI в.). Пловдив 2007 (= В. Гюзелев. Съчинения в 5
тома. Т. 2. София 2014, с. 309–511).

2. ХРИСТИЯНИЗАЦИЯ НА БЪЛГАРИЯ И ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРСКАТА ЦЪРКВА ПРЕЗ СРЕДНОВЕКОВИЕТО (870–1393).

А. Покръстване на българите и ранна история на Българската църква (864–879/80 г.).

Б. Българската патриаршия (927–1018 г.)

В. История на Българската църква в периода 1185–1396 г.

Препоръчителна литература:

В. Гюзелев. Бележки върху йерархическия статус на Българската църква и нейния върховен предстоятел през първия век от покръстването 865–971. – В: Религия и църква в България. София 1999, с. 98–107.

В. Гюзелев. Покръстване и християнизация на българите. Извороведческо изследване с приложение. София 2006 (= В. Гюзелев. Съчинения в пет тома. Т. 1. София 2013, с. 225–502).

И. Илиев. Един пренебрегван извор за възобновяването на Българската патриаршия през 1235 година. – В: „България, земя на блажени...“ In memoriam Professoris Iordani Andreevi. София 2010, с. 364–374.

Ст. Кожухаров. Неизвестен летописен разказ от времето на Иван Асен II. – Литературна мисъл 1974, 2, с. 123–135.

Б. Николова. Устройство и управление на Българската православна църква (IX–XIV век). София 1997.

Т. Събев. Самостояна народностна църква в средновековна България. София 1987.

3. БЪЛГАРО-ВИЗАНТИЙСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ ПРЕЗ СРЕДНОВЕКОВИЕТО (VII–XIV В.).

А. Българо-византийските отношения през първата половина на IX в.

Б. Българо-византийските отношения през управлението на цар Симеон Велики (893–927).

В. Българо-византийските отношения 927–1018 г.

Г. Българо-византийските отношения през XIV в.

Препоръчителна литература:

Д. Ангелов. Из средновековното ни минало. Държава, народност, култура. София 1990, с. 395–504.

Ив. Божилов, В. Гюзелев. История на средновековна България VII–XIV век. София 1999, 2006₂.

В. Гюзелев. Византийската империя и Българското царство в бран и мир. – Архив за средновековна философия и култура, II (1995), с. 60–68.

В. Гюзелев. Три етюда върху българския XIV век. София 2009, с. 77–95.

4. БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА ПРЕЗ СРЕДНОВЕКОВИЕТО (VII–XIV в.).

А. Езическа култура на средновековна България.

Б. Раннохристиянската култура на средновековна България (края на IX –първите три десетилетия на X в.).

В. Духовна култура на средновековна България (XIII–XIV в.).

Препоръчителна литература:

Ст. Ваклинов. Формиране на старобългарската култура VI–XI в. София 1977.

В. Гюзелев. Духовната култура на Средновековна България през XIII–XIV в. – В: Теория и практика на обучението по история. Кн. 1–2. София 1979, с. 9–43; 202–274.

В. Гюзелев. Училища, скриптории, библиотеки и знания в България XIII–XIV в. София 1985 (= В. Гюзелев. Съчинения в 5 тома. Т. 4. София 2014).

История на България. Т. 2. Първа българска държава. София 1981.

Кирило-Методиевска енциклопедия Т. 1. А–З. София 1985; Т. 2. И–О. София 1995; Т. 3. П–С. София 2003; Т. 4. Т–Я. София 2003.

Р. Рашев. Българската езическа култура. София 2008.

5. БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ ПРЕЗ XV-XVII В.: ГРАНИЦИ, СЕЛИЩНА МРЕЖА И ЕТНО-ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАСЕЛЕНИЕТО.

А. Плаващите граници на българското етническо пространство.

Б. Селищна мрежа и природна среда в българските земи в Късното средновековие.

В. Етно-религиозна и демографска характеристика на населението в първите три века на османското владичество.

Г. Ислямизационни процеси в българските земи XV–XVII в.

Препоръчителна литература:

Ц. Георгиева. Пространство и пространства на българите XV–XVII в. София 1999.

Ц. Георгиева. България през XV–XVII в. – В: Ц. Георгиева, Н. Генчев. История на България през XV–XIX в. София 1999, с. 7–290.

Ц. Георгиева, Структура на селищната мрежа в българското пространство през XV–XVII в. – Балканистичен форум (1997) 1, с. 28–44.

Р. Градева. Кадийският съд в българските земи XV–XVIII в. – В: Българското общество XV–XVIII в. София 1999, с. 162–195.

С. Димитров, В. Тонев, Н. Жечев. История на Добруджа. Т. 3. София 1988.

А. Желязкова. Разпространение на исляма в западните балкански земи под османска власт XV–XVIII в. София 1990.

С. Иванова. Етнодемографски изследвания за периода XV–XVII в. – В: България през XV–XVIII в. Историографски изследвания. София 1987, с. 155–170.

С. Иванова, Р. Градева. Въведение. История и съвременното състояние на мюсюлманската култура по българските земи – народен и висок пласт. – В: Мюсюлманската култура по българските земи. София 1998, с. 9–52.

С. Първева. Поселищна мрежа и гъстота на населението в части на Северна България и подбалканските полета в края на XVII и началото на XVIII век. – Исторически преглед 48/8–9 (1992), с. 32–50.

М. Тодорова, Н. Тодоров. Проблеми и задачи на историческата демография на Османската империя. – Балканистика, Т. 2, 1987, с. 18–46.

6. ОРГАНИЗАЦИЯ, СТАТУТ НА ПРАВОСЛАВНАТА ЦЪРКВА В БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ И НЕЙНАТА ОБЩЕСТВЕНА И КУЛТУРНАТА РОЛЯ ПРЕЗ XV-XVII В.

А. Статут на православната църква и на християните в Османската империя.

Б. Организация, статут и обществени функции на православно духовенство (енорийско духовенство, монаси, архиереи).

В. Демократични тенденции в църковния живот. Народната вяра и църквата.

Г. Православната църква и българската духовност през XV–XVII в.

Препоръчителна литература:

Ц. Георгиева. България през XV–XVII в. – В: Ц. Георгиева, Н. Генчев. История на България през XV–XIX в. София 1999, с. 7–290.

С. Иванова. Преди да се роди българският милет. – В: Държава & църква – църква & държава в българската история. Сборник по случай 135-годишнината от учредяването на Българската екзархия. София 2006, с. 135–184.

Културно развитие на българския народ от XV до началото на XVIII в. – В: История на България. Т. 4. Българският народ под османско владичество (от XV до началото на XVIII в.). София 1983, с. 259–352.

А. Протич. Денационализиране и възраждане на нашето изкуство от 1393 до 1878 год. – В: България 1000 г. Т. 1. София 1930, с. 383–540.

О. Тодорова. Православната църква и българите през XV–XVIII в. София 1997.

7. АНТИОСМАНСКА СЪПРОТИВА НА БЪЛГАРИТЕ XVI–XVII В.

А. Политическата дейност на православно и католическо духовенство в българските земи.

Б. Европейските антиосмански войни и въстаническите акции на българите през XVI–XVII в.

В. Хайдушкото движение в българските земи през XV–XVII в.

Препоръчителна литература:

Ц. Георгиева. Антиосманската съпротива на българите през XV–XVII в. – Исторически преглед 36/3 (1980), с. 3–19.

Ц. Георгиева. България през XV–XVII в. – В: Ц. Георгиева, Н. Генчев. История на България през XV–XIX в. София 1999, с. 7–290.

Й. Списаревска, Чипровското въстание и европейския свят. София 1988.

Й. Списаревска, Е. Грозданова. Да си земята отнемем. Съпротивителни изяви и движения на българите. – В: История на българите. Т. 2. Късно средновековие и Възраждане. София 2004, с. 280–355.

С. Станимиров. Политическата дейност на българите католици през 30-те – 70-те години на XVII в. Към историята на българската антиосманска съпротива. София 1988.

Б. Цветкова. Хайдутството в българските земи през XV-XVIII век. София 1971.

8. РАННО БЪЛГАРСКО ВЪЗРАЖДАНЕ – ПОЛИТИЧЕСКИ, СТОПАНСКИ И КУЛТУРНИ АСПЕКТИ:

А. Политически и стопански промени в Османската империя и българските земи през XVIII век до 20-те години на XIX век.

Б. Паисий Хилендарски и „История славянобългарска“.

В. Софроний Врачански – книжовник и общественик.

Препоръчителна литература:

Хр. Гандев. Проблеми на българското Възраждане. София 1976.

Пл. Митев. Българското възраждане. Лекционен курс. София 2010.

Христоматия по история на България (XV – 20-те години на XIX в.) Т. 3. София 1982.

9. НОВОБЪЛГАРСКАТА ПРОСВЕТА И КУЛТУРА ПРЕЗ XIX

ВЕК:

А. Развитие и постижения на новобългарската просвета през XIX в.

Б. Характерни тенденции в българското културно развитие от XIX в.

Препоръчителна литература:

Р. Гаврилова. Векът на българското духовно възраждане. София 1992.

А. Димитров. Училището, прогресът и националната революция. Българското училище през Възраждането. София 1987.

Пл. Митев. Българското възраждане. Лекционен курс. София 2010.

Христоматия по история на България. Българско възраждане – втората и третата четвърт на XIX в. София 1996.

10. БЪЛГАРСКОТО ЦЪРКОВНО ДВИЖЕНИЕ ПРЕЗ XIX

ВЕК:

А. Църковното движение – възникване и развитие до Кримската война 1853-1856 г.

Б. Църковното движение след Кримската война и създаването на Българската екзархия 1870-1874 г.

Препоръчителна литература:

З. Маркова. Българското църковно-национално движение до Кримската война. София 1973.

Пл. Митев. Българското възраждане. Лекционен курс. София 2010.

Христоматия по история на България. Българско възраждане – втората и третата четвърт на XIX в. София 1996.

11. БЪЛГАРСКОТО НАЦИОНАЛНО-ОСВОБОДИТЕЛНО ДВИЖЕНИЕ 1869-1876 Г.:

А. Любен Каравелов и национално-революционното движение 1869-1874 г.

Б. Васил Левски и Вътрешната революционна организация.

В. Христо Ботев (1848–1876) – идеи и политика.

Препоръчителна литература:

К. Косев, Н. Жечев, Д. Дойнов. Априлското въстание в съдбата на българския народ. София 2001.

Пл. Митев. Българското възраждане. Лекционен курс. София 2010.

Съдебният процес срещу Васил Левски (1872–1873 г.) Исторически, юридически и международни аспекти. София 2003.

Ив. Унджиев, Цв. Унджиева, Христо Ботев. Живот и дело. София 1975.

Христоматия по история на България. Българско възраждане – втората и третата четвърт на XIX в. София 1996.

12. ДЪРЖАВНО-ПОЛИТИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА КНЯЖЕСТВО БЪЛГАРИЯ ДО КРАЯ НА XIX ВЕК

А. Устройство на Княжество България. Търновска конституция (1879 г.).

Б. Княжество България (1879-1884).

В. Управлението на Стефан Стамболов и Константин Стоилов.

Препоръчителна литература:

Е. Стателова, С. Грънчаров. История на нова България 1878–1944. София 1999.

История на българите. Том III. От Освобождението (1878) до края на Студената война (1989). София 2009.

Е. Стателова. Източна Румелия. Икономика, политика, култура. София 1983.

Е. Стателова, А. Пантев. Съединението на Княжество България с Източна Румелия. София 1995.

М. Палангурски. Държавно-политическата система на България 1879–1918. Велико Търново 1995.

13. ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА НА КНЯЖЕСТВО БЪЛГАРИЯ (1885–1909)

А. Съединението на Източна Румелия с Княжество България и неговата защита.

Б. Националният въпрос (1893–1903). ВМОРО, ВМОК и Илинденско-Преображенското въстание.

В. Независимостта (1908–1909).

Препоръчителна литература:

Е. Стателова, А. Пантев. Съединението на Княжество България с Източна Румелия. София 1995.

Е. Стателова, В. Танкова, Р. Попов. История на българската дипломация. 1879–1913. София 1994.

К. Пандев. Националноосвободителното движение в Македония и Одринско 1878–1903. София 2000.

Г. Марков. Независимостта на България през Балканската криза 1908–1909. София 2008.

Е. Стателова, С. Грънчаров. История на нова България 1878–1944. София 1999.

14. БЪЛГАРИЯ И ВОЙНИТЕ ЗА НАЦИОНАЛНО ОБЕДИНЕНИЕ (1912–1918)

А. Балканският съюз и Първата Балканска война.

Б. Междусъюзническата война.

В. България в Първата световна война.

Препоръчителна литература:

История на българите. Том III. От Освобождението (1878) до края на Студената война (1989). София 2009.

История на България. Т. 8. София 1993.

Г. Марков. България в Балканския съюз срещу Османската империя. София 1989.

Г. Марков. Българското крушение 1913 г. София 1993.

Г. Марков. Голямата война и българският ключ за европейския погреб 1914–1916 г. София 1995.

Г. Марков. Голямата война и българската стража между Средна Европа и Ориента. 1916–1919. София 2006.

Е. Стателова, С. Грънчаров. История на нова България 1878–1944. София 1999.

15. ДЪРЖАВНО-ПОЛИТИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ МЕЖДУ ДВЕТЕ СВЕТОВНИ ВОЙНИ

А. България след края на Първата световна война (1918–1923).

Б. Управлението на Демократическия сговор (1923–1931).

В. България в навечерието на Втората световна война (1934–1939).

Препоръчителна литература:

История на българите. Том III. От Освобождението (1878) до края на Студената война (1989). София 2009.

История на България. Т. 9. София 2013.

Л. Спасов. Проблеми на новата българска история. Пловдив 2001.

Е. Стателова, С. Грънчаров. История на нова България 1878–1944. София 1999.

16. ДЪРЖАВНОПОЛИТИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ 1944–1948 Г.

А. Политически партии и партиен живот 1944-1948 г.

Б. Промени в държавните институции 1944-1948 г.

В. Промени в образованието, културата и сферата на идеологията 1944-1948 г.

Препоръчителна литература:

Изследвания по история на социализма в България 1944–1989. Съст. Е. Кандиларов. София, 2010. – http://bgsocialism.eu/soc_2.htm

История на българите. Т. III. От Освобождението (1878) до края на Студената война (1989). (Автори: В. Танкова, Г. Марков, Е. Калинова, И. Марчева, Л. Огнянов, Р. Богданова).

История на Народна република България. Под ред. на И. Знеполски. София 2009.

Л. Огнянов. Държавно-политическата система на България 1944–1948. София 1993.

Е. Калинова, И. Баева. Българските преходи 1939–1945. София 2002.

Е. Калинова. Българската култура и политическият императив 1944–1989. София 2011.

Ж. Цветков. Съдът над опозиционните лидери. София 1991.

Р. Маринова-Христиди. Българското образование между съветизацията и традицията (1948–1959). София 2006.

Р. Маринова-Христиди. Висшето образование в България от съветските до болонските реформи. София 2014.

М. Груев. Между петолъчката и полумесеца. Българите мюсюлмани и политическият режим (1944–1959). София 1998.

17. МЕЖДУНАРОДНО ПОЛОЖЕНИЕ И ВЪНШНА ПОЛИТИКА НА БЪЛГАРИЯ 1944–1955 Г.

А. Съглашението за примирие и пътят към Парижкия мирен договор 1944–1947 г.

Б. Отношенията на България със съседните държави 1944–1955 г.

В. Външният фактор в българската политика 1944–1955 г.

Препоръчителна литература:

И. Баева, Е. Калинова. Следвоенното десетилетие на българската външна политика (1944–1955). София 2003.

Е. Калинова. Победителите и България 1939–1945. София 2004.

- В. Ангелов. Хроника на едно национално предателство. Опитите за насилствено денационализиране на Пиринска Македония (1944–1949). Благоевград 1999.
- И. Баева. Източна Европа след Сталин 1953–1956 г. София 1995.
- Г. Даскалов, Г. Българо-югославски политически отношения 1944–1945. София, 1989.
- Г. Даскалов. България и Гърция. От разрив към помирение 1944–1964. София 2004.
- М. Лалков. От надежда към разочарование. Идеята за федерацията в Балканския югоизток (1944–1948 г.). София 1993.
- Д. Мичев. Македонският въпрос и българо-югославските отношения – 9 септември 1944–1949. София 1994.
- С. Пинтев. България в британската дипломация 1944–1947. София 1998.
- В. Тошкова. САЩ и България 1919–1989. Политически отношения. София 2007.

Забележка: По време на Държавния изпит студентите могат да пишат само по един от подвъпросите, означен с буквите А, Б, В. Г.

Юни, 2015 г.